

tę sumę może nie wystarczyć dla nakarmienia wszystkich osób do syta. Słuszność wątpliwości Filipa potwierdzają wykonane przez autora obliczenia, z których wynika, iż każdy ze zgromadzonych otrzymałby ok. 0,7 funta chleba¹⁷.

Cen zboża dotyczy bezpośrednio wzmianka w Apokalipsie św. Jana /6, 6/, umieszczona w scenerii czasów niepokoju i wojen. Jest tam mowa o 2 cenach: 1 denar za chojniks /= 2 funty/ pszenicy i tyleż samo za 3 chojniksy jęczmienia, czyli odpowiednio ok. 6,5 i 4,2 denara za modius. Uderza zarówno wyraźna zbieżność wysokości cen z poziomem wartości rynkowej zboża w czasie okresowych trudności w zaopatrzeniu; tak np. podczas klęski głodu za Tyberiusza płacono po 5,5 denara za modius, jak i wzajemna była proporcja cen pszenicy i jęczmienia, zbliżona do relacji tradycyjnie obowiązującej na rynku¹⁸.

Osobną grupę stanowią ceny sprzedaży wróble. W Ewangelii św. Mateusza /10, 29/ Pan Jezus wysyłając w drogę apostołów wspomina o 1 asie za 2 wróble, czyli 0,5 asa za sztukę, zaś w Ewangelii św. Łukasza /12, 6/ podczas rozmowy na proszonym obiedzie u jednego z faryzeuszów podaje inną wartość, a mianowicie 2 asy za 5 wróble czyli ok. 0,4 asa za jednego ptaka. Obie ceny, z pewnością nieidentyczne, są do siebie wyraźnie zbliżone, co można by traktować jako dodatkowe potwierdzenie ich wiarygodności. Na temat cen ptaków zachowała się niewielka ilość przekazów, głównie z okresu schyłku republiki, gdzie jest mowa m.in. o sprzedaży drozda, pawia i gołębi, oraz 2 ceny gołębi z okresu cesarstwa, w niejasnym fragmencie św. Hieronima, który wspomina 5 oboli i w tekście talmudycznym 1 denar za 2 gołębie¹⁹. Tym cenniejsze wydają się relacje ewangelistów, aczkolwiek nie ma możliwości porównania cen wróble w pismach Nowego Testamentu

17 Por. Mt 14, 15 nn.; Łk 9, 12 nn. Dla obliczeń przyjęto cenę 3 sesterców za modius.

18 Eusebius, *Chronicon* Hieronimi 170; por. Mrozek, *Prix*, dz.cyt., 35.

19 Por. Varro, *Antiquitates* II¹ 2, 5; 6, 3; 7, 10; II 1, 14; Hieronymus, *Commentarii in Michaeam* I 3; M. Kerit. 1, 7; J. Jundziłł, *Pieniądz w łacińskiej literaturze chrześcijańskiej późnego cesarstwa rzymskiego*, Warszawa 1984, 82 nn.; R. Pankiewicz, *Od realnej do umownej wartości towarów. Z problematyki cen w okresie republiki rzymskiej*, "Meander" 40 /1985/ 7.